II. Piliakalniai ir geležies amžiaus gyvenvietės
Hill forts and settlements from Iron Age

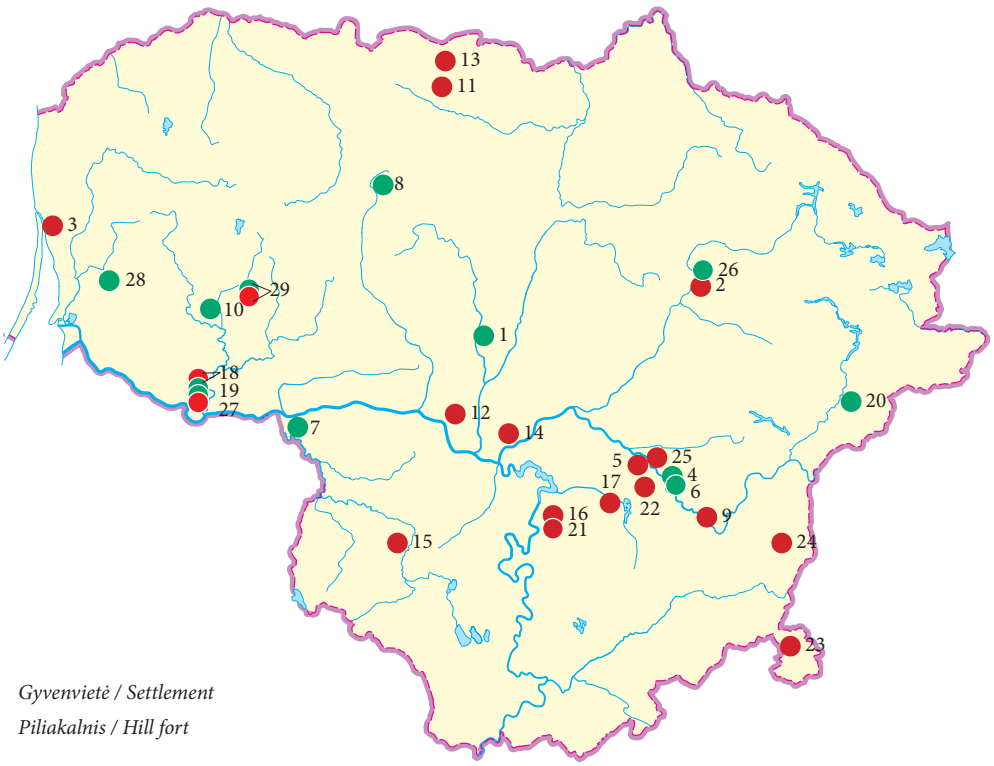

1 – Ambraziūnai
2 – Anykščiai (žr. VII)
3 – Bandužiai
4 – Bradeliškės
5 – Budeliai
6 – Buivydai
7 – Burgaičiai
8 – Bubiai
9 – Gudeliai (žr. III)
10 – Indija
11 – Jakiškiai
12 – Jaučakiai
13 – Kalnelis
14 – Lentainiai
15 – Meškučiai
16 – Migonys
17 – Mūro Strėvininkai
18 – Opstainys I ir
19 – Opstainys II
20 – Paduobė
21 – Palapainis
22 – Paparčiai
23 – Poškonys
24 – Savičiūnai
25 – Semeniškės
26 – Šeimyniškėliai
27 – Šereitlaukis (žr. IV)
28 – Šiūpariai
29 – Vedriai ir

Zenonas Baubonis

Poškonių neįtvirtinta gyvenvietė

2008 m. Poškonių bendruomenės centro užsakymu Poškonių senkapio (Šalčininkų r., Dieveniškių sen.) teritorijoje ir aplinkoje buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Čia Gaujos upės tvenkinio pakrantėje buvo įrenginėjama paplūdimio infrastruktūra, privažiavimo kelias bei automobilių stovėjimo aikštelė.

Poškonių senkapį 1992 m. aptiko archeologas G. Abaravičius. Jis įrengtas Poškonių kaimo PR gale, ant 900 m ilgio ŠV–PR kryptimi, 17 m aukščio kalnagūbrio ŠV galo P šlaito, kairiajame Gaujos upės krante (dabar ji užtvenkta), prie Gaujos upės ir Matrūnos upelio santakos. Įrengiant tvenkinį senkapio teritorija mechanizuotai pažeminta, taip sunaikinant dalį kapų.

1992 m. G. Abaravičius senkapio teritorijoje ištyrė 25 m² plotą, aptiko 2 kapus. Pagal rastas įkapes senkapis datuotas XVII a. Senkapio kalvelės PV dalyje, į Š ir R nuo smėlio atodangos kastose perkasose surasta duobių, užpildytų pilka žeme su angliukais, stulpaviečių bei lipdytinės keramikos grublėtu paviršiumi šukės. Šios duobės pagal keramiką datuotos I tūkst. pradžia arba I puse. Tyrėjo nuomone, šioje teritorijoje galėjusi būti alkavietė (*ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 171–173). Senkapio tyrimus 1997 ir 1998 m. pratęsė A. Astrauskas, suradęs keletą kapų bei viduriniuoju geležies amžiumi datuojamos gyvenvietės liekanų (stulpaviečių, duobių) (*ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 229–230).

2008 m. prieš įrengiant paplūdimio infrastruktūrą buvo ištirti 2 šurfai (1,6x1,2 m ir 1,5x1,5 m dydžio). Šurfas 1 kastas būsimos persirenginėjimo kabinos vietoje, į ŠV nuo kalvelės, šurfas 2 – į Š nuo kalvelės, pušynėlyje. Abiejuose šurfuose archeologinių radinių ar kapų nerasta.

Į ŠV nuo senkapių kalvelės, Matrūnos upelio slėnyje įrenginėjant automobilių stovėjimo aikštelę autogreideriu nuimtas 20 cm storio paviršinis sluoksnis. Automobilių stovėjimo aikštelės ŠV dalyje, po velėnos ir tamsaus smėlingo dirvožemio sluoksniu atkastos juodos žemės su akmenimis dėmės. Šiose vietose ištirtos perkasos 1–2.

Perkasoje 1 aptikta pailgo ovalo formos su angliukais maišytos juodos žemės *duobė*. Jos ilgis – 2,65–2,7 m, maksimalus plotis – 1,1 m. Duobės paviršiuje buvo per 30 vienetų akmenų, kurių vidutinis dydis siekė 15x10x 8 cm. Dauguma jų skilę, apdegę. Akmenų išsidėstymas aiškios sistemos nesudarė. Preparuojant duobę, 7 cm gylyje tarp akmenų surastas verpstukas. Duobė pjūvyje nupjauto apskritimo formos. Jos užpildą sudarė 5–14 cm

1 pav. Laužavietės liekanos perkasoje 2 iš V. E. Pranckėnaitės nuotr.

Fig. 1. The remains of the pyre site in trench 2 as viewed from the W.

storio juodos žemės su angliukais sluoksnis, giliau – 20–23 cm storio rudo smėlio sluoksnis (kultūrinio sluoksnio persisunkimas į į žemį). Duobė įgilinta 35 cm.

Perkasoje 2 atidengta kita juodos žemės pailgo ovalo formos *duobė*. Jos ilgis – 2,6 m, plotis – 0,9–1,1 m. Duobės paviršiuje buvo per 40 vienetų akmenų (vidutinis dydis 15x12x 10 cm; 1 pav.). Dauguma jų skilę nuo karščio, apdegę. Pjūvyje duobė netaisyklingo nupjauto ovalo formos. Jos užpildą sudarė 10–13 cm storio juodos žemės sluoksnis, giliau – 10–23 cm storio pilkos maišytos žemės sluoksnis, pereinantis į rudo smėlio sluoksnį – įžemį. Duobės gylis – 45 cm. Joje surasti 4 natūralaus titnago gabalėliai. Panašu, kad abi surastos duobės – laužaviečių liekanos.

Bendras šurfais ir perkasomis ištirtas plotas Poškonių senkapyje ir jo aplinkoje – 24,05 m^2.

2008 m. archeologinių žvalgymai patvirtina 1992 ir 1997–1998 m. archeologinių tyrinėjimų duomenis, kad senkapio aplinkoje yra I tūkst. (viduriniojo geležies amžiaus) gyvenvietės liekanos. Gyvenvietė buvo tiek kalvelės PV dalyje, tiek jos R pašlaitėje – Matrūnos upelio slėnyje.

Poškonys unenclosed settlement

In 2008 a field evaluation was conducted on the grounds and in the vicinity of Poškonys ancient cemetery (Šalčininkai District, Dieveniškės Municipality). Two test pits (a total area of 4.17 m^2), in which nothing was found, were excavated on the shore of the river Gauja lake prior to the installation of beach infrastructure. Two trenches (a total area of 19.88 m^2), in which the remains of pyre sites (Fig. 1) were found, were excavated at the site of the car park being installed beside the ancient cemetery. The 2008 investigations confirm that the remains of a 1st-millennium (Middle Iron Age) settlement exist in the vicinity of the Poškonys ancient cemetery.

Ieva Masiulienė

Bandužių (Žardės) neįtvirtinta gyvenvietė

BRIAI 2008 m. vykdė archeologinius tyrinėjimus Klaipėdoje, sklype Jūrininkų prospekte 35, 37 (tyrimų vadovė Audronė Bliujienė). Pagal projektą šioje teritorijoje numatyta įrengti sunkvežimių stovėjimo aikštelę. Remiantis gretimo sklypo 2006 m. archeologinių tyrinėjimų duomenimis (Jūrininkų prospektas 25, 27), (žr. *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 74–83) buvo nustatytos preliminarios Bandužių (Žardės) neįtvirtintos gyvenvietės ribos. Kadangi sklypas patenka į šios gyvenvietės saugomą teritoriją, tai tyrimais siekta išsiaiškinti, ar šiuose sklypuose yra išlikę archeologiškai vertingų struktūrų. Pastaroji gyvenvietė siejama su Žardės–Bandužių archeologiniu kompleksu, kuriam dar priklauso Žardės piliakalnis su gyvenviete, 3 Žardės neįtvirtintos gyvenvietės (I-III), 2 Bandužių neįtvirtintos gyvenvietės (I-II) ir Bandužių kapinynas (1 pav.).

Keletą metų prie Smeltalės upės esančias Žardės neįtvirtintas gyvenvietes tyrinėjo J. Genys (žr.: *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 44–47; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 43–45; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 39–41; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 61–62; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 87–90; *ATL 2000 metais*, V., 2001, p. 28–30). Tyrimų metu buvo aptikti keli kultūriniai horizontai su pastatų, gatvių liekano-